

Ar duci nošu komponisti uzbur brīnumu lietas. Arī Juris Kulakovs. Nesen spoži nosvinēta *Pērkona* jubileja, visas avīzes bija pilnas cildinājumiem. Ir sajūta, ka viņam viss sanāk viegli: mūzas lidinās, iedvesma neatstāj, slava ir labvēlīga, un iegūtā vara pār klausītājiem – nesatricināma.

LAIMA MUKTUPĀVELA

Iznirstot mūzikai

Visam, kam Kulakovs kā komponists ķēries klāt, ir augsta raudze — tauta un kritiķi to pieņem — vai tas būtu estrādes gabals, Jāņu dziedāšanās koncerts vai kantāte deportētajiem latviešiem.

Kulakova mūzika nu jau vairāk nekā divdesmit gadus izraisa emocijas, un viņa lēnīgajai labsirdībai nespēj pretoties neviens. Viņā ir kaut kas no Džona Lenona izskata un no Eduarda Veidenbauma mentalitātes. Tāds plastisks.

Dzejnieks Māris Melgalvs kādā no intervijām bija izteicies, ka Kulakovam esot absolūtā dzejas dzirde. Komponists Jānis Lūsēns sirsnības uzplūdā teicies vēl atklātāk — ka Latvijā tikai Imants Kalniņš un Juris Kulakovs mūzikā strādā ar valodas un teksta intonāciju. Sarunas laikā citāti no dziesmām ar Veidenbauma vai Melgalva dzeju birst dabiski — jāatzīst kontekstā!

Iedvesma ir smalka lieta

Man nemaz nav tādas... iedvesmas. Drīzāk to varu saukt par mūzikas fascinējumu, kad manī radās vēlēšanās pašam rakstīt mūziku. Vēlējos uz klavierēm improvizēt, kaut ko mēģināju komponēt.

Pirmo publisko uzstāšanos atceros labi — tas bija skolas pasākums, kur pārstāvējām skolas «bioloģijas» komandu. Toreiz biju centīgi iekomponējis vairākus muzikālos materiālus, kas nebija nekāda vienkāršā dziesmiņa, bet gandrīz oda! Man mājās pie vecākiem Livānos ir vēl mani vecie nošu pie raksti.

Komponēšana ir intīma lieta. Lai rastos mūzikas «gabals», ir jābūt dziļai nepieciešamībai. Sākotnēji man tā varēja būt vēlme pašaplicināties. Nepieciešamība pēc *Pērkona* manī radās pēc pirmajiem publiskajiem mēģinājumiem *Mēmuetā*, un arī tagad tā notiek, kad rakstu konkrētus pasūtījumus.

Komponējot tekstus ar radniecīgi tik līdzīgo dzejnieku Eduarda Veidenbauma un Māra Melgalva dzeju, sapratu, cik tomēr katrs ir citādāks ar enerģētisko informāciju. Abiem diviem ir ļoti muzikāla valoda un diezgan paradoksālas izteiksmes formas. Abiem ir vērojoša un ļoti jutīga attieksme pret dzīvi. Pirmatskaņojums ciklam ar Veidenbauma dzeju bija Veidenbauma *Kalāčos*.

Pastāstīšu priekšvēsturi. Astoņdesmito gadu sākumā tieši *Kalāčos* jaunie dzejnieki divas reizes gadā — pavasarī un rudenī — rikoja dzejas vakarus. Tie bija ļoti populāri, uz kuriem bija jāierodas, lai justu dzīvi. Lielākā daļa bija studenti, kas tagad jau tuvojas klasiķu statusam vai... kā klasiķi jau ir miruši. Tā es arī iepazinos ar Māri Melgalvu, Klāvu Elsbergu. Ar Konservatorijas studentiem izveidojām dzejas kompozīciju, kur biju komponējis dažus Veidenbauma dzejoļus. *Iedzer, brāli, Kam velti dārgo laiku tērē, Laiks ātrāk steigžas kā vagona rats* ir no tiem laikiem — tagad esam paredzējuši to izdot. Cikls manī radās vēlāk.

Par iedvesmu... Pieņemu, ka tāda superiedvesma piemita Mocartam, kam viss nāca no Dieva vai augšas, un uzreiz. Tāds īpašais ģēnijs. Man vairāk palīdz pacietīgs darbs. Praktiskā strādāšana. Kad sajūtu to iekšējo prasību pēc dzejoļa pārceļšanas mūzikā, vispirms, lēnām lasu dzejoli. Es tekstu pārdomāju: iejūtos visas domas kopumā. Piemēram, «Jo vēders Dievs visaugstākais un katrs pats sev tuvākais, tiklīdz kā izsalcis...» — nu skarba atziņa, tajā pašā laikā es iedomājos,

FOTO: JĀNIS MEDNIS

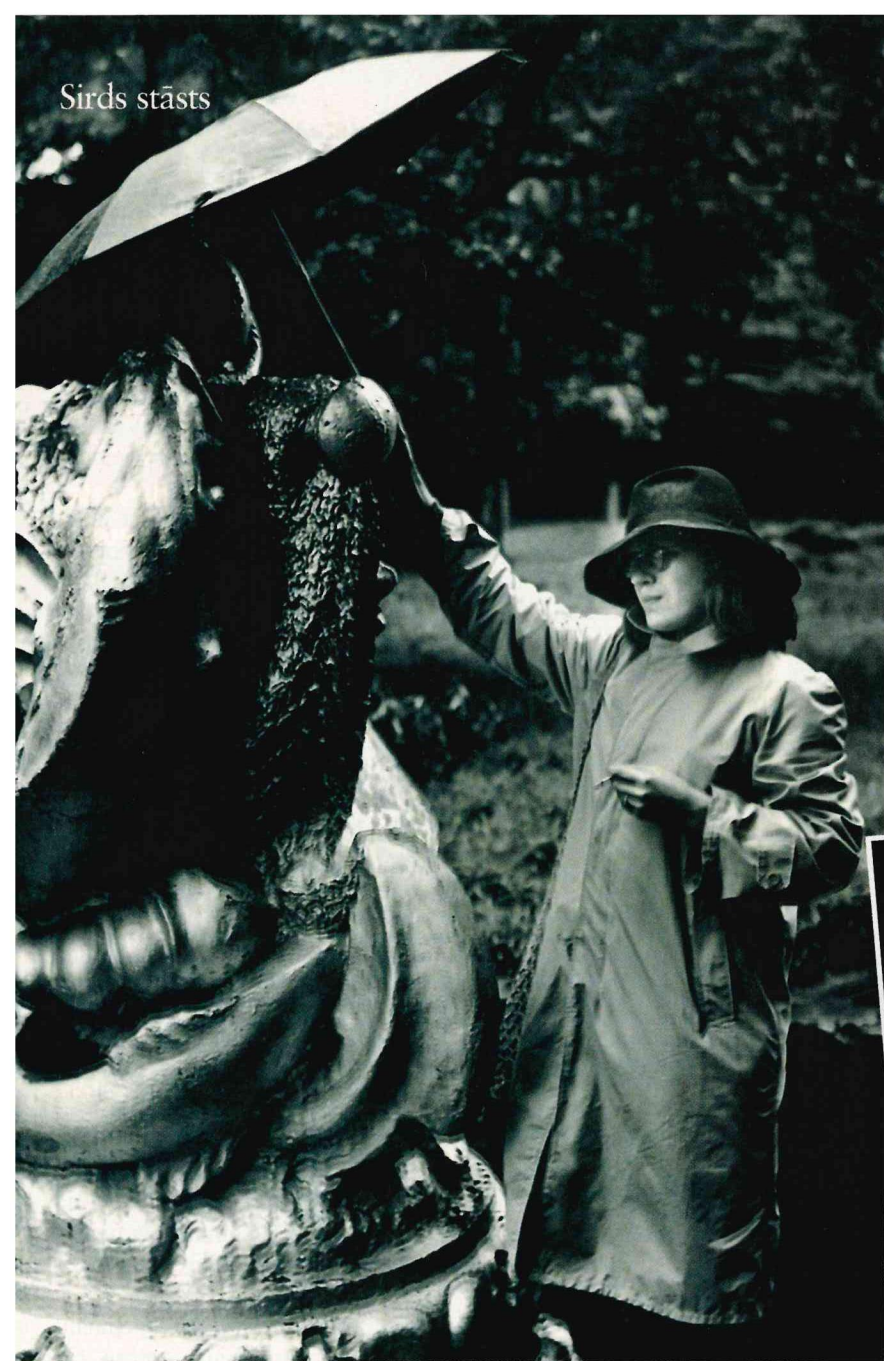
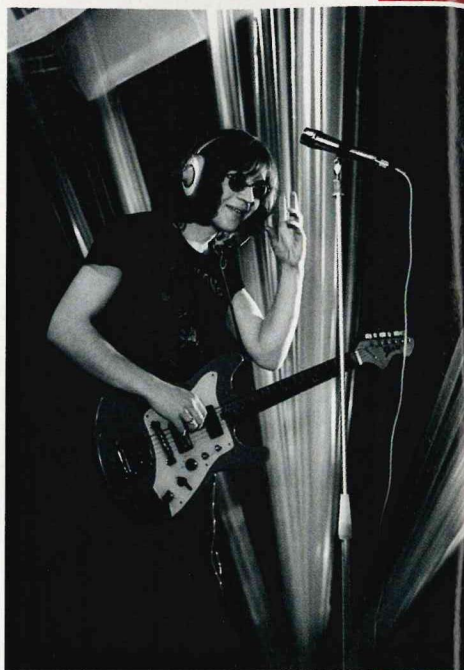
ČAKA & PLŪDOŅA MOTĪVS. 80. gadu sākumā festivāla *Liepājas dzintars* laikā.

FOTO NO PERSOŅĪKA ARHĪVA

TV C STUDIJA. *Dzirkstele* — bija tāds mūzikas raidījums radošiem jauniešiem 1983. gadā.

TUBĀ PŪTĒJS. No tubas var izpūst... bllluurr... Es centos ar nepieklājīgām skaņām vismaz nesabojāt orķestra skaņējumu.

ka «..pasaulē nav prātīgs it nekas, un mūsu dzīves nozīme ir tīrās muļķības..» — tā ir diezgan filozofiska attieksme ar veselīgu ironiju. Veidenbaums jau nepavisam tā nedomāja, tā bija izteiksmes forma, kas nozīmē, ka «bez mērķa cilvēks blandās te, par gudrām lietām spriedelē». Vai man par to būtu jāraud, ja? Jo «galā tak zemē grauž tevi tārps!» Tādēļ «no svāra ir katris brīdis».

Patiesībā no tādām filozofa pozīcijām abstrahējoties, vienkārši pasmaidu par sarežģīto dzīvi. Un visi saprot. Negribas domāt, ka Veidenbaums bija gluži nabags, ja jau devās studēt uz Tērbatu. Dažreiz līdzīgi gadījās arī man, kad no Līvāniem Rīgas studijās ieradies, dažreiz staigāju arī neēdis. Tā var teikt — sajutu dvēseļu radniecību.

Ja man patik dzejolis un gribu tam uzrakstīt mūziku, man ļoti rūpīgi jādomā tajā virzienā. Tad es par to arī domāju! Tā ir ar visiem pasūtījuma darbiem. Tad es sēžu ar tēmu tik ilgi, kamēr tā ir kā tava paša. Jāizlaiž viss caur sevi. Nevar piesēties pie klavierēm un uzgrūst, kad pirmais pants *do* mažorā, otrs minorā...

Nezinu, kādā transā jāieiet, lai uzkomponētu tādu mūziku, lai sievietes raud un vīrieši justos skarbi — nu kā Bēthovena *Elizai*. Vienīgā atbilde ir — es vienmēr cenšos visu izda-

rīt, cik vien labi varu, lai cilvēki var identificēties mūzikā, lai saprot, par ko ir runa — par mums pašiem. Lai saprot būtību.

Radīšanas aci

Esot radīšanas acī, komponējot, nemanu laiku — bieži vien nokavēju kādas tikšanās. Ja kāds mani tajā brīdī iztraucē, viss — mūzika prom. Atzišos — kad strādāju, es reizēm atļaujos glāzi vīna: pa dienu gaišo, bet naktī — sarkano. Un tas notiek pie klavierēm ar nošu lapu un rakstāmo blakus. Datoru izmantoju trim lietām — elektroniskiem pavadijumiem un programmēšanai, audio ierakstiem un nošu drukāšanai. Beidzot es apguvu nošu programmu! Vienmēr esmu izteicies ļoti skarbi, ka man riebjas drukātas notis, bet ērtība ir nenoliedzama.

Komponista profesionalitāte izpaužas arī spējā rēķināties ar izpildītāja iespējām. Piemēram, Ņujorkas latviešu kora diriģents man pateica, lai tenoriem augstāk par *fa* nerakstu. Latvijā visi tenori dzied līdz *la*! Ja kļūstu bezkaunīgs, es arī *si* ierakstu, gan jau no kora kāds izpīkstēs... Un izdzied arī! Es kādus četrus gadus rakstu Ziemsvētku kantāti Ņujorkas latviešu korim, bet mūza te lido, te nelido! (*Vieglis smaidis.*)

MĀKSLINIEKS. Vienmēr esmu bijis vairāk mākslinieks — jau kopš skolas laikiem» — 80. gadu pats sākums.

Prņemmu, ka viņi Ņujorkā no manis to vairs negaida... Ko nu par mani, lasiju, ka ungāru izcelsmes modernās mūzikas klasiķis Ģerģs Ligeti atzinies, ka viņš jau divdesmit piecus gadus ir apsolījis kādam draugu stīgu orķestrim gabalu, ko vēl joprojām nav uzrakstījis. Tas mani nomierina.

Dažreiz kādai zīmīgai frāzei vai piedziedājumam melodija atnāk uzreiz, bet nevaru atrast risinājumu pārējām rindiņām. Tas velkas diezgan mokoši, tā būšana «radošajā acī», kamēr kādā brīdī nāk atrisinājums. Mūzika atnāk no kaut kurienes. No tā brīža, kad sāk strādāt, zemapziņa strādā. Es taustos pie klavierēm, kamēr tā iznirst. Tieši tā — iznirst. Ņemot vērā manu paškriticismu, kamēr nav radusies man pieņemama melodija, neko nepierakstu. Kad melodija ir manī, esmu diezgan nesabiedrisks, kamēr uzlieku notis. Esmu no tiem, kurš pasniedz gatavu rezultātu, man nepatīk, ja kāds dzird manas radošās mokas vai kaut ko pusgatavu.

Dzīt darbā un nekaitināt

Vienmēr esmu bijis vairāk mākslinieks — jau kopš skolas laikiem. Pie tā piederējās arī gari mati un viss pārējais. Mana mamma bija skolotāja, viņai ar to nebija viegli sadzīvot.

AMERIKAS TŪRE. Pirms 17 gadiem kopā ar Pērkonu Amerikā — visiem mati gari un Naurim Puntulim — pat blondi.

PĒRKONS. Mēs visi maināmies un nekļūstam jaunāki. Arī pērkoniešiem, kur katram ir sava un tomēr kopēja dzīve!

Kāda ļoti zīmīga robeža radās brīdī, kad mani uzaicināja no Mediņa mūzikas skolas spēlēt *Menueta*. Biju trešā kursa students, astoņpadsmit gadu, bet jau ierakstīju pirmo skaņuplati! Padomju laikos vispār kas neiespējams.

Ar *Menuetu* — oi, tad gan ballītēs spēlējām, Kukuvas ziņa visādus šlagerus dziedāt. Tikai ir kāda lieta — man tie melodiņi prātā neturas, es tos zinu tikai aptuveni. Tad nu pienāk Sējāns seniors un man tos melodiņus pareizi ausī nodungo. Pavadijumu es improvizēju. Pats gan dziedu tikai vienu — *Baletomāniju* — un labāk es izdziedāt nevaru, savukārt citi to nevar labāk par mani. (*Smejas.*)

Skolas kori manī neņēma dziedāt — uzskatīja par nederīgu. Skolas popgrupā situ bungas un dziedāju *Vecpiebalgas ūdensrozes*, bet, šķiet, ka neviens īpašā sajūsmā par to nebija, atskaitot mani pašu. Kādu gadu kultūras nama kori tomēr dziedāju, jo ļoti gribēju uzzināt — kā tas ir? Tomēr mūzikas skolā Līvānos mani negribēja uzņemt tās pašas rūcošās dziedāšanas dēļ.

Oh, kā man gāja *Mediņos* un Konservatorijā, dziedot solfedžo no lapas... Smieklīgākais bija, ka vēlāk, kad mācījos «komponistos», mums bija jādzied trīsbalssīga Baha fūgas, un bijām sanākuši visi... rūcēji. Nabaga pasniedzēja saķēra

galvu, bet mēs tikai rūcam trīsbalsīgi to Bahu, tik ļoti cenšamies! Bet, kad nonācām līdz notij, ko nevar nodziedāt, tad katrs padevām balsi uz leju — skaņa nu ba-a-aigi šermuļainā. Bet pasniedzēja mūs varonīgi izturēja.

Konservatorijā iestājos Estrādes un pūtēju orķestru diriģēšanas fakultātē, un speciāli mums tika nodibināts studentu pūtēju orķestris, kas nebija bijis līdz tam un arī pēc tam vairs nav bijis. Bija tā — estrādniekiem, un es tāds biju, obligāti bija jāmacās kāds pūšamais instruments. Mana specialitāte bija džeza klavieres pie Raimonda Paula. Bet, kad man pajautāja, kuru instrumentu es gribu pūst, atbildēju — vai nu pašu mazāko, vai lielāko. Es jau būtu ņēmis arī pikolo flautiņu, bet flautistu pietika. Man iedeva tubu! Studentu orķestrī bija divi profesionāli tubas spēlētāji, nu tad tas bija ne pa jokam. Kurš ir dzirdējis, ko no tubas var izpūst? Tas tonis kādreiz var būt tāds, it kā būtu ēsts piens ar kāpostiem... Var izpūst tādu... bllluurrr...

Tagad par to jāsmaida. Mēs visi maināmies... Jaunāki nekļūstam. Arī «pērkonieši», kur katram ir sava un tomēr ir arī kopēja dzīve. Koncertā, kad Raimondam palika slikti ar sirdi (nesen notikušajā *Pērkonā* jubilejas koncertā — *aut.*), palīdzēja tas, ka zinām un pazīstam cits citu veselu mūžību. Kad bija jāpieņem lēmums, kā palīdzēt Raimondam un kā pabeigt koncertu ar godu. Ieva jau mums ir ļoti plastiska, viņa var visu izdziedāt. Atkrita dažī gabali, bet pārējie bija jāizdzied tik un tā — raudi vai smejies.

Par savu likteni... Es nezinu savu likteni un negribētu arī zināt. Es nelasu horoskopus, varbūt tikai tos, kas attiecas uz cilvēka raksturojumu. Īpaši — kas teikts par dzimušajiem Vērša zvaigznājā un Suņa gadā. Tos jau tikai vajag dzīt darbā un nedrīkst kaitināt. Es tas esmu.

Mūziķa celi

Savā mūzikā esmu racies vairāk nekā trīsdesmit gadus, tāpēc man ir žēl to jauniešu, kuri pēc trīs mēnešu pagozēšanās kādu/nēkādu «fabriku» starmēšu gaismā, jūtas kā «stāri». Es viņiem izsaku līdzjutību. Ja cilvēkiem nav, kā angļi saka, *background* — ne izglītības, ne pieredzes, tad uznešana slavā ir iznīcinoša cilvēkam pašam. Ārkārtīgi smagi būs krist. Ja man nebūtu akadēmiskās izglītības, ko tad es tagad darītu? Spēlētu ballītes? Piedalītos šlageraptauļās? Ja es nevarētu uzrakstīt arī akadēmisko mūziku korim un simfoniskajam orķestrim, tad es justos tukši. Rakstīt tikai popdziesmiņas man būtu par maz.

Lai gan nesen Jāņos, piedaloties Jāņu sadziedāšanās svētkos Valmierā, biju gan kapelmeistars, gan aranžētājs, gan *musical director*, pats nodarbojos gan ar šlageriem, gan ziņģēm. Centos izdarīt visu labi, atrast katram gabalam kādu īpašo «radošo rozīnīti». Kad dziedāja rektori, *Kram-bam-bam-bambulim* izveidoju svinīgu ievadu.

Ja jautā par mūziķa ceļu, tad skumjā ziņa ir tā, ka ar gadiem ikviena balss nosēžas. Ne velti operdziedātāji jau četrdesmit piecu gadu vecumā var iet pensijā. Ir jau arī īpaši izņēmumi, Kallasa, piemēram, bet sievietēm tas ir pat nežēlīgāk. Tur jau arī slēpjas mūziķa traģika — visu acu priekšā viņš izdzīvo savu dzīvi, beigās vēl publika viņu apmētā ar akmeņiem. Tad ir grūti sākt darīt kaut ko pilnīgi citu, un mūziķi to arī nedara. Tiem, kuri ir pieredzējuši zvaigžņu stundas uz skatuves, tad ir īpaši sāpīgi, un jo īpaši nežēlīgi ir tiem, kuri nodarbojas tikai ar popmūziku un ne ar ko citu.

Es pat nezinu, kā palīdzēt tiem, kuru zvaigzne ir dzisusi. Ir vairāki veidi, ko darīt, kad esi beidzis aktīvās mūziķa gaitas — nu, ja vēl spēks kaulos, kaut vai braukt uz Īriju un vienkārši aizmirst un nedomāt. Vai arī jāmaina nodarbošanās. Zinu, ka daži mūziķi nodarbojas ar nekustamajiem īpašumiem un citiem «biznesiem».

Ja man būtu jāmaina darbs, es varētu visu ko. Mans *IQ* ir pietiekami augsts, bet es to nevēlos un neredzu nepieciešamību. Bet, ja es būtu tikai *Menueta* ērgelnieks vai tikai popmūziķis, tad būtu spiests kaut ko darīt. Viena no iespējām, protams, varētu būt — mūzikas skolotājs. Paldies Dievam, ka mana dzīves situācija nav tik bēdīga. Esmu ļoti aizņemts, neesmu pusgada laikā aizkūlies līdz CSDD atjaunot vadītāja apliecību un ar savām mašīnām nebraukāju. *Vabole* un *Alfa Romeo* stāv pagalmā, viena ir neērta, bet fīfiga, otra — ātra. Abas zaļā krāsā. Vienreiz iedevu savai mātai Maijai, lai brauc

«Mūzika atnāk no kaut kurienes.

Es taustos pie klavierēm, kamēr tā iznirst. Tieši tā — iznirst.»

ar to «ātro» uz Līvāniem pie vecākiem. Viņa brīnās — kur tad citas mašīnas palikušas? Kā spiež gāzes pedāli, tā jau 70 km/h pa pilsētu...

Nevaru pateikt, kad tieši apjautu, ka patiesībā manā dzīvē viss ir labi. Jo vienmēr ir bijis labi, atskaitot tos gadījumus, kad tas tā nav bijis. (*Klusi smiekli.*) Reiz kāds pareizticīgo mūks teicis: «Kungs, es pateicos par visu, kas mums ir, un vēl vairāk es pateicos par visu, kā mums nav.» Ģeniāli, vai ne? Atliek tikai piekrist.

Es neaizmirstu par mūža vertikāli. Vienmēr jebkurā scenārijā rēķinos ar sliktāko iznākumu, līdz ar to es vienkārši priecājos, ja kaut kas izdodas labi. Arī man ir bijušas neveiksmes, bet tās ir kā mācību gadījumi. Nēkad jau nav tik slikti, lai nevarētu būt vēl sliktāk!

Atpazīstamība ir laba lieta

Tomēr arī koks ar diviem galiem. Pirms divdesmit un vairāk gadiem man bija laba pieredze tautasdziesmu aranžēšanā, jo spēlēju kopā ar aktieri Edgaru Liepiņu. Viņš bija izveidojis programmu, veltītu Krišjānim Baronam. Man tajā laikā bija smagi — *Pērkonam* pēc koncerta Ogrē, pēc izdemolētā vilciena tika uzlikts «otrā aizlieguma laiks». Biju «aizliegts visās Kultūras ministrijas sistēmās», mani nekur nedrīkstēja pieņemt darbā, tāds bija kultūras ministra Kaupuža lēmums.

Reiz man piezvanīja:

— Vai komponista dzīvoklis?

— Nu... jā...

— Te viens aktierīt's zvana!

Tā bija mana maizīte. Priekš tiem laikiem ļoti laba nauda izdzīvošanai.

Edgars Liepiņš man savulaik palīdzēja izdzīvot, kad valsts no manis oficiāli novērsās.

Man tagad vairs nav jāiesniedz sava CV, jo trīsdesmit gadu laikā esmu šo to sastrādājis. Bet, lai saglabātu savu intimitāti jeb personīgo dzīvi, esmu kļuvis totāli intraverts. Noslēdzos sevī un vairoos no sabiedrības. Labāk jau esmu viens pats vai arī ar ļoti tuviem draugiem.

Ar ko mani var «paņemt»? Ļoti grūti atbildēt. Criticisms manī vienmēr ir bijis ļoti pamatīgs.

Kad es mācījos Mediņa mūzikas skolā, no tiem laikiem man ir viena jocīga bilde — veco laiku mētelis ar divrindu pogājumu + hūte galvā un mēteļa kabatā — Sokrāta *Dialogi*. Tāds es toreiz, studēdams Sokrātu, braucu sabiedriskajā transportā. Un, ja es ieraudzītu kādai meičai kabatā Fransuā VI de Larošfuko *Maksimā*, jā, tas varbūt mani varētu uzrunāt. Nostrādātu bioķīmijā!

Daudzās situācijās atpazīstamība ir palīdzējusi: nu kaut vai tik aizkustinoši — iekāpu tramvajā, un konduktorīte man saka: «Nē, mākslinieks, nē, nē, brauciet! Neņemšu no jums tos divdesmit santimus...» Viņa taču to nedrīkst darīt, tas nav viņas tramvajs.

Bija brīdis, kad es Latvijā nepirku drēbes, jo man bija neērti ieiet veikālā un piemērit sev apģērbus, zinot, ka uz mani skatās. Šobrīd vairs nav tik traki, īpaši ņemot vērā, ka jaunajai paaudzei, kas lielākā daļa ir pārdevējas veikalos, ir citi elki. Es nekad ļaunprātīgi neizmantoju savu atpazīstamību.

Tā ir poza, ja kāds slavas saulē ietikušais saka: «Ai, man patīk, ja uz ielas visi man skatās virsū...» Tā nav! Tas tomēr glaimo. No otras puses — Dieva priekšā visi esam vienādi. Bet arī pret kritiku izturos rezervēti, jo pats sev esmu vislielākais kritiķis. Cik tad nu mums to kritiķu ir? Pāris. Atceros, Jānis Blūms, *Menueta* vadītājs, teica: «Lai peļ vai cildina — uzņem vienlīdz gausi!» Iespējams, ka to teicis Jānis Rainis.

Par mūzām

Nav labais stils vīriešiem runāt par saviem dzīves noslēpumiem, bet mūzas pie manis ierodas sieviešu izskatā. Viņas uz mani iedarbojas nemanāmi, bet pamatīgi. Ir tāds viedoklis, ka māksliniekam ir labāk, ja viņam nav ģimenes. Tam es varu piekrist. Īstam māksliniekam ir ļoti liela līdzība ar mūka dzīvi, jo viņš pievēršas un iedziļinās tikai tajā lietā, ko vēlas izziņāt un radīt.

Mūza un iedvesmotāja kā abstrakcija mani nemaz neinteresē. Neatceros, kurš to teicis, ka «viss, ko mēs darām, ir sievīšu dēļ...». Tā tas patiesībā arī ir. Lai paspīdētu un pašaplicinātos. Lai sievieti pārsteigtu, nevis pielabinātos. Nerunāju par konkrētu sievieti! Kā zemes zīmei man ir būtiski ticēt tikai reālām lietām. Arī tad, ja mūzu noķeru aiz astes — kādreiz tas bija liels dzinulis, kādreiz.

Tajos brīžos, kad man ir ļoti lieli, apjomīgi darbi, tad es patiešām esmu tikai mūzikā un darbā. Sadzīve tajā laikā man ir vienaldzīga. Ko darīt radošam cilvēkam, ja viņam ir bērni? Tas ir sarežģīti. Patiesībā tas ir sāpīgi, jo, protams, jebkurš normāls cilvēks rūpējas par saviem bērniem, bet, iespējams, ka mākslas dēļ var gadīties visādi... Kad cilvēks atrodas «rašanās acī», tad sadzīves rūpes uzņemas dzimta. Nu jā, ir vēl tāds variants kā aukles.

Neesmu tik tālu aizdomājies, bet man simpatizē bibliiski patriarhālie uzstādījumi ģimenei. Savukārt pēc Freida visa radošā enerģija ir libido enerģija. Iespējams, ka nav no svara, vai tā ir sievišķā vai vīrišķā enerģija. Tā ir radošā enerģija, kurai realizējoties, rodas mākslas procesi vai... jauna dzīvība. Tas jau ir radītājs! Sieviete ir tā, kas libido spēku ieņem, saglabā un rada fiziski, taču tā dzirksts ir tad, kad notiek abu enerģiju savienošana.

Vīrietim ir būtiski iegūt šo dzirksti, šo uzšķilšanos, saņemt impulsu, pēc kā seko tas, kas ir jāizkopj un jāizveido. Tagad

velku paralēles starp radošo darbu un bērnu. Impulss ir viena lieta. Ja tas ir lielas formas darbs, piemēram, simfonija, tā ir jāizveido, jāizstrādā. Tad ar impulsu vien nepietiek. Tāpat ir ar bērnu — ar impulsu un ieņemšanu nepietiek: pēc tam par bērnu ir jā rūpējas, jāizveido, jāseko līdz nobriešanai. Ideālā variantā līdz izglītības diploma saņemšanai. Tieši tāpat ir arī mākslā, mūzikā. Impulsa ietekmē izdomā ideju, pēc tam sākas pacietīgs darbs laikā.

Tā es arī jūtu savu meitu Justīni. Nopietnāk. Visur attiecības ir jākopj, jāizstrādā detaļas ar sarunām, uzmanību.

Esmu lasījis, ka ir pat tāds «iemīlēšanās» bacilis, kurš pēc četriem gadiem mirst. Tālāk paliek tikai pārējais, kas cilvēkus vienojis. Attiecībās ar mūzikas «gabalu» ir pat vienkāršāk, jo tās ir ierobežotas laikā un vienpusējas. Mana vara kā radītājam un komponistam pār to izpaužas pilnībā. Esmu kā ķēniņš — kādu noti ielikšu, tā notiks. Kaut gan izpildītāji manā darbā var ienest korekcijas. Ja sadzīvē mēģināšu pielietot tos pašus principus, ko komponējot, tad nekas nedarbosies. It īpaši, ja preti gadās tikpat spēcīgs radošs gars. Tad ir viena izēja — bibliiski patriarhālais laulības uzstādījums — «kopā priekos vai bēdās, līdz nāve mūs šķirs».

Un viss. Tad vairs nerodas jautājumi.

Katra diena «pie baltas lapas»

Saka jau, ka «mākslas darbi rodas mokās, vai, kā mākslu mīl mans prāts!», bet ar mani notiek abējādi. Ir teorija — kad ķermenis ļoti cieš fiziski, tad gars koncentrējas. Man arī tā ir bijis, kad mūzika rodas aiz izmisuma vai slimības laikā. Pat priecīga, līdzīga, kā tas bija Bēthovenam. Kā komponists, kā cilvēks es jūtos piepildīts ar to, ko daru. Kas ir pagājis un bijis, to es noroku, atstāju, jo esmu tāds, kurš dzīvo šajā laikā. Man svarīgs ir mērķtiecīgs process.

Kāpēc pēc vispārpieņemtajiem viedokļiem prātīgie cilvēki izsakās: «Ak, ko nu, tas jau mākslinieks! Artists!» Kāpēc neatstāj sajūta, ka viņi to pasaka ar tādu kā ironiju, turklāt tajā ir saklausāma pieslēpta skaudība? Tas ir normāli. Par brīvību ir jāmaksā. Tur jau ir tā milzīgā profesijas priekšrocība un arī lāsts, ka dzīvē visu laiku kaut kas ir jārada no jauna. «Pie baltas lapas apšējos...»

Mans fizikas skolotājs ilgi pārdzīvoja, ka negāju studēt eksaktās zinātnes. Līdz pamatskolas beigām biju teicamnieks un piedalījos visādās olimpiādēs. Tikai tad, kad biju uzrakstījis dziesmu *Reiz zaļoja jaunība, cerības plauka...*, viņš beidzot samierinājās un atzina, ka esmu savā istajā vietā.

Tagad, kad esmu pieredzējis, kā mainījušas manu draugu dzīves, kā viņi veidojuši savu karjeru, citi ir jau padevušies, miruši, mans vērojums par dzīvi ir... veidenbaumisks. Tā tas notiek. Tas ir ceļš, ko mēs izvēlamies. Baidos teikt, iespējams, ka tā ir nolemtība. Esmu diezgan liels fatalists. Domājot par savu draugu dzīvi, skarbas atskārsmes brīžos jūtos kā filozofs. Šo dzīves radošo atzinību uzveru ar pateicību. Taču es to pieņemu ar pieticību. Kā katolicismu atbalstošs kristietis zinu, ka Dieva priekšā katram nāksies atbildēt par sevi, tāpēc visu uzņemu filozofiski.

Esmu pateicīgs liktenim. Tagad baudu šo kalna virsotnes sajūtu. Un ceru, ka būs lemts vēl daudz ko būtisku un citiem noderīgu sastrādāt. Ja man jautā, ko es gribētu darīt nākamajā dzīvē, tad varu atzities — man, tāpat kā tiem budistiem, kuri sasnieguši laimes apziņas virsotnes, nav vēlēšanās... Viss jau notiek, viss notiksies, kam jānotiek. Es pieņemšu jebko.■